

**Beprövad erfarenhet, vad
innebär det och hur tillämpas
det i skolan?**

Anette Jahnke

Utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

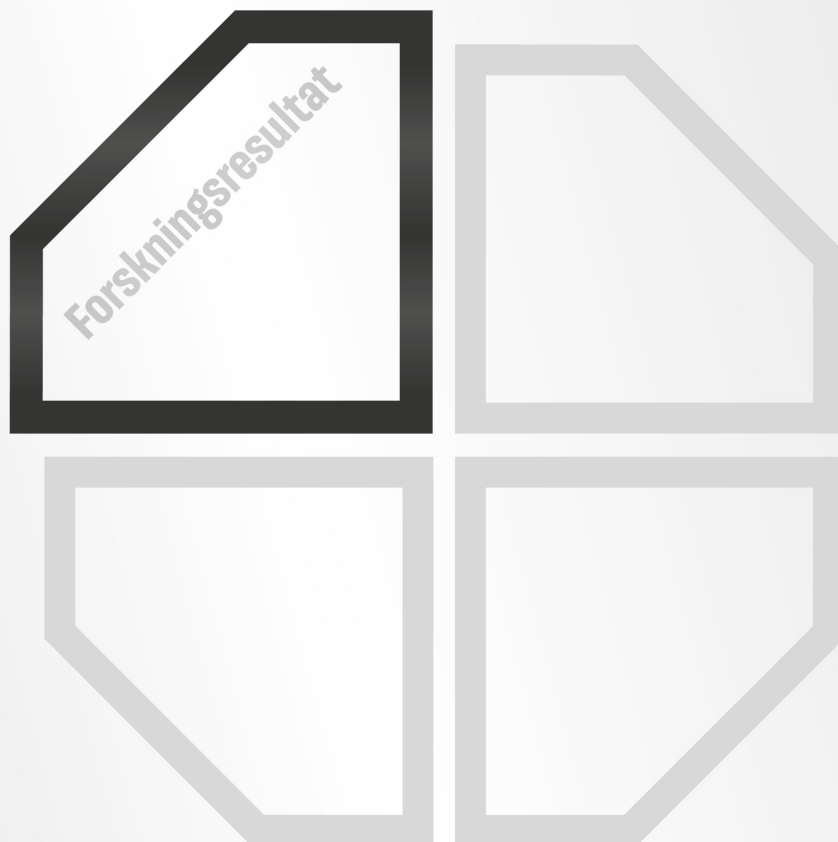
Vila?

Grund?

Och?

Ska?

Erfarenheter av att använda forskning för undervisning

– tillvägagångssätt, möjligheter och utmaningar

Lärares professionella utveckling och lärande i kollegiala samarbeten

Läs, lyssna och inspireras

Skolforskningsportalen gör forskningen tillgänglig. Inspireras till att använda våra forskningssammanställningar.

Utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Skolchefer...

Bjursell, C. & Sjö Dahl, C. (2018). Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i kommunens styr dokument. Skolchefsinstitutet rapport 1:2018. Jönköping: Jönköping University.

Jahnke, A., Lindgren, L. & Norman, S. (2020). Effekter av Ifous forsknings- och utvecklingsprogram. En metastudie av sju avslutade FoU-program. Ifous fokuserar rapport. Stockholm: Ifous.

Få av de analyserade kommunala styrdokumenterna behandlar vad den beprövade erfarenheten ska bidra med och handla om.

3 av 50 texter nämner BE:

- resultatet av systematiskt kvalitetsarbetet**
- något som byggs upp av att nya idéer prövas**
- en kunskap som varje enskild skola äger och behöver utveckla själv.**

Rektorer och lärare...

Undersökning av rektorers uppfattning av VBE.
Gjord av strateg i en Skånsk kommun inom
ramen för FoU-Skolas seminarier om VBE
2019/20

Kroksmark. (2016). Vad är en skola på
vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet
med forskande lärare? I Vetenskapsrådet,
dialog 2016. Stockholm: Vetenskapsrådet

**Rektorers uppfattning i en
kommun i Skåne:**

- såg det som en process
- lärande exempel
- **vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet ses som samma sak**

**Gick det inte att få tillräckligt bra
data från lärare med hjälp av
intervjuer kring beprövad
erfarenhet. Begreppet var mycket
”besvärligt att beskriva och
bestämma för de intervjuade”**

Publikation	Krav på erfarenheten
2011 Internt PM om evidensbaserad praktik	Systematiserad, prövad, genererad under en längre tidsperiod och av många. dokumenterad. inte snäv, personlig, muntlig eller kortsiktig
2012 Allmänt råd om systematiskt kvalitetsarbete	Prövad dokumenterad, i varje fall på något sätt kommunicerad granskad i, ett kollegialt sammanhang, granskad utifrån kriterier som är relevanta för, erfarenheten verksamhetsinnehåll, prövad utifrån etiska principer något mer än lång erfarenhet
2012 Internt PM	prövad i ett kollegialt sammanhang, dokumenterad, delad
2013 Kunskapsöversikt	systematiskt prövad, dokumenterad, genererad under en längre tidsperiod och av många. används av ett större flertal, delad och prövad i ett kollegialt sammanhang inte tyst kunskap inte snäv, personlig, muntlig eller kortsiktig
2015 Webbplats	genererad vid upprepade tillfällen över tid, kvalitetssäkrad. dokumenterad innebär inte att en eller ett fåtal skolor arbetar på ett visst sätt
2016 Sammanfattning av fem studier Arbetsmaterial	Prövad, genererad under en längre tidsperiod och av många. dokumenterad forskningsbaserat arbetssätt för att gå från egen erfarenhet till prövad erfarenhet samma process hos flera huvudmän för att nå beprövad erfarenhet , tillgängliggöras för fler
2017 Kapitel i antologi	Prövad, genererad under en längre tidsperiod och av många. dokumenterad
2018 Internt PM	prövad (i betydelsen att fler har prövat, inte bara några få). dokumenterad . genererad under en längre tidsperiod och av många. arbetssättets som används är forskningsbaserat reflekterat tillsammans kring vad som har hänt. utvärderad
2020 Kunskapsöversikt	Prövad, växt fram över tid, systematiskt, strukturerat diskuterad, delad , kritiskt granskad av flera. utvärderad i kollegialt problematiserad, speglad i forskningsresultat dokumenterad. inte enskildas praktiska yrkeskunskap

Augusti 2020: Beprövad erfarenhet består av kunskap som har vuxit fram i det vardagliga arbetet i förskola och skola, genom att de verksamma tillsammans prövar och omprövar, diskuterar och kritiskt granskar sin egen verksamhet

- prövad
- växt fram över tid, systematiskt, strukturerat
- diskuterad, delad
- kritiskt granskad av flera
- utvärderad kollegialt
- problematiserad
- speglad i forskningsresultat
- dokumenterad

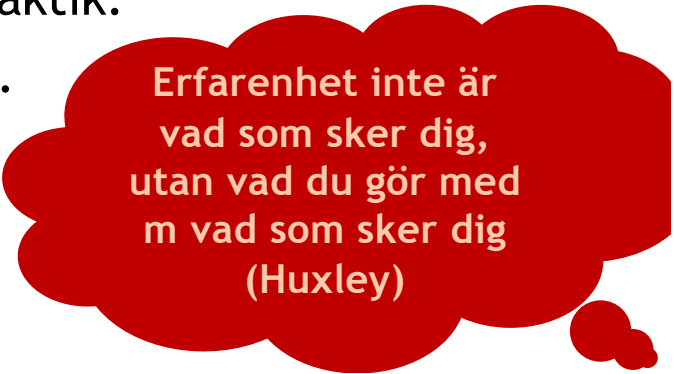
**Beprovad
erfarenhet
i skolan**

Erfarenhet är...

- ”kunskaper och färdigheter erhållna genom ngt som man varit med om” (SAOL)
- **kunskaper** erhållna genom något man varit med om
- kunskaper erhållna genom att man varit med om **en situation i skolans praktik**
- kunskaper erhållna genom att **en yrkesverksam i skolan** varit med om en situation i skolans praktik

Erfarenhet är en personlig kunskap hos en yrkesverksam i skolan som hen har erhållit genom att ha varit med om en situation i skolans praktik.

Situationen kan vara i samband med arbete eller utveckling.

Erfarenhet inte är
vad som sker dig,
utan vad du gör med
m vad som sker dig
(Huxley)

Beprövad är...?

- ❖ Pröva: utföra prov på något
- ❖ Prova
- ❖ Prefixen be?

Pröva är ett transitivt verb, det påverkar något eller någon annan.

Be förstärker den transitiva betydelse, jmf. Prisa och beprisa, lasta och belasta

Erfarenhet är INTE lika med beprövad erfarenhet

Beprövad kan betyda att till exempel att många prov utförs, eller ofta, svåra, omfattande eller noggranna på erfarenheten...

Erfarenheten är en personlig kunskap hos en yrkesverksam i skolan som hen har erhållit genom att ha varit med om en situation i skolans praktik.

Situationen kan vara i samband med arbetet eller utveckling av arbetet.

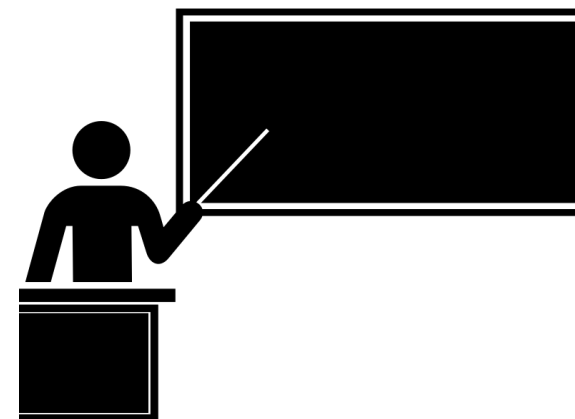

Framträdande lärare har genom sina ackumulerade fallkunskaper och sina erfarenheter av framgångsrika val uppnått en nivå av intuitiv förmåga. Genom sina **rika källor av beprövad erfarenhet** kan framträdande lärare se helhetsorienterat på de situationer som de möter. De upptäcker likheter mellan händelser som nybörjaren misslyckas med att upptäcka. Framträdande lärare kan också förutsäga hur elever kommer att agera och reagera, även i nya situationer.

(Håkansson & Sundberg, 2020)

E4: Och de lärarna som är bra, de varierar sina undervisningsmetoder. Och om de märker att det inte fungerar på ett sätt, så gör de på ett annat i stället.

(Jahnke & Hirsh, 2021)

Skapas?

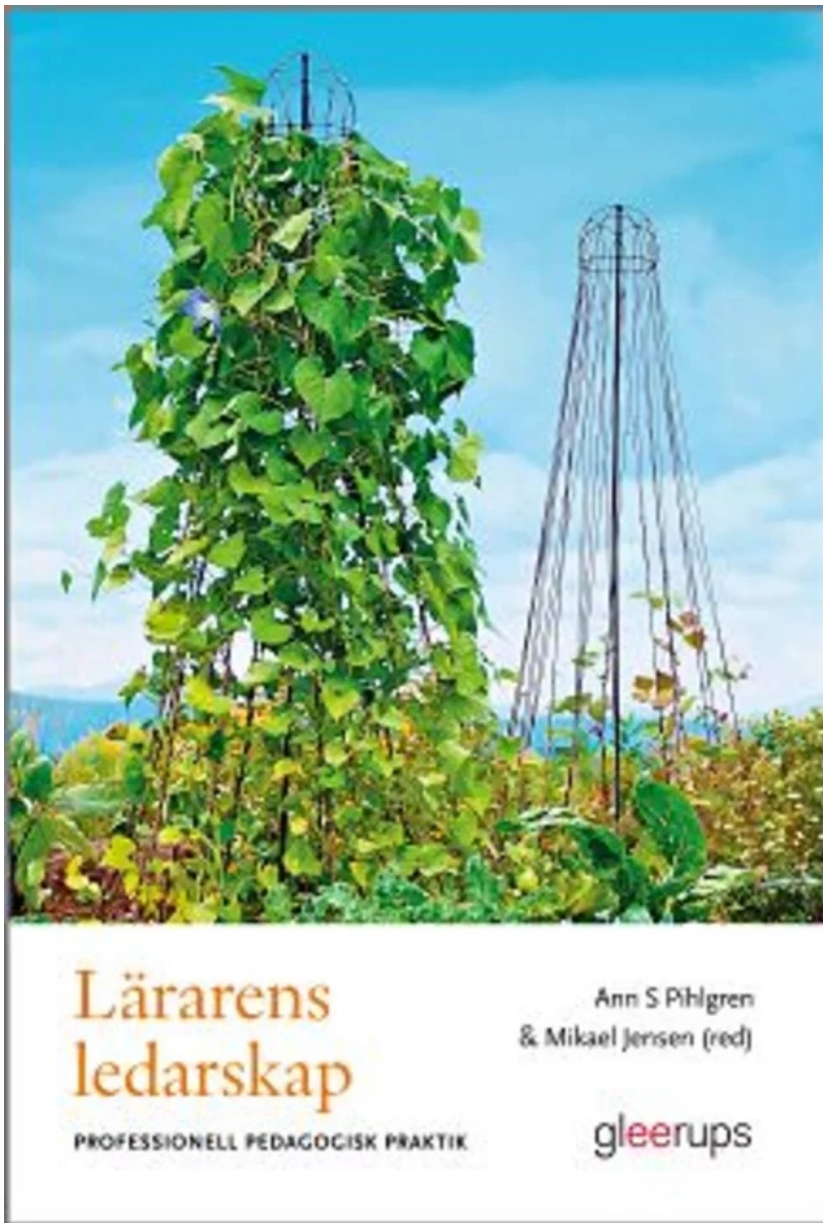
- Informellt i situationer i yrkesvardag
- Formellt genom kurser (?)

Konsekvenser?

- Skiljer sig från vetenskaplig grund
- Värdesättandet av skicklighet
- Informellt, icke-formellt, formellt lärande viktigt
- Överensstämmer inte med skolmyndigheternas tolkning

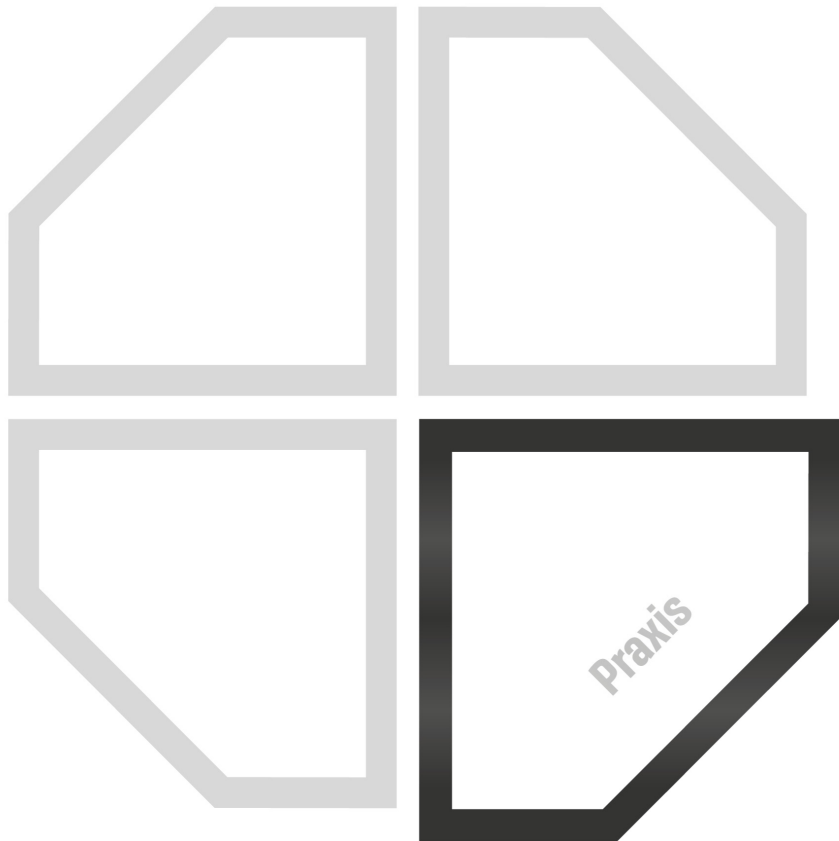
Risker?

- Övervärderar tid i yrket
- Vem avgör skicklighet?
- Tillit
- Lärarbrist el. transit-yrke
- Lägre motivation för utvecklingsarbete, det kollektiva

”Men vänta, Anette”, utbrister en av studenterna. ”Jag förstår inte. Varför ska jag behöva kontinuerligt utveckla min undervisning tillsammans med mina kommande kollegor när jag är klar med denna utbildning? Ni på universitet ger mig teorierna och metoderna. Sen undervisar jag i mitt klassrum. Varför ska jag bry mig om vad mina kommande kollegor gör i sina klassrum?”

Jahnke, 2022

Lärare E: Vi jobbar med algoritmer i addition och subtraktion. Vi gör tio-övergångar, vad brukar ni säga: "låna" eller "växla". Jag har alltid använt "låna", en kollega till mig säger "växla". Vad säger ni?

Resp 6: Man "tar" och "växlar". Om du lånar måste du betala tillbaka

Resp 7: Jag säger ofta låna, det är vad jag har lärt mig. Men jag förklarar också att det är växla, vissa förstår det bättre på det sättet tror jag.

Resp 8: växla **Resp 9:** växla!! **Resp 10:** växla

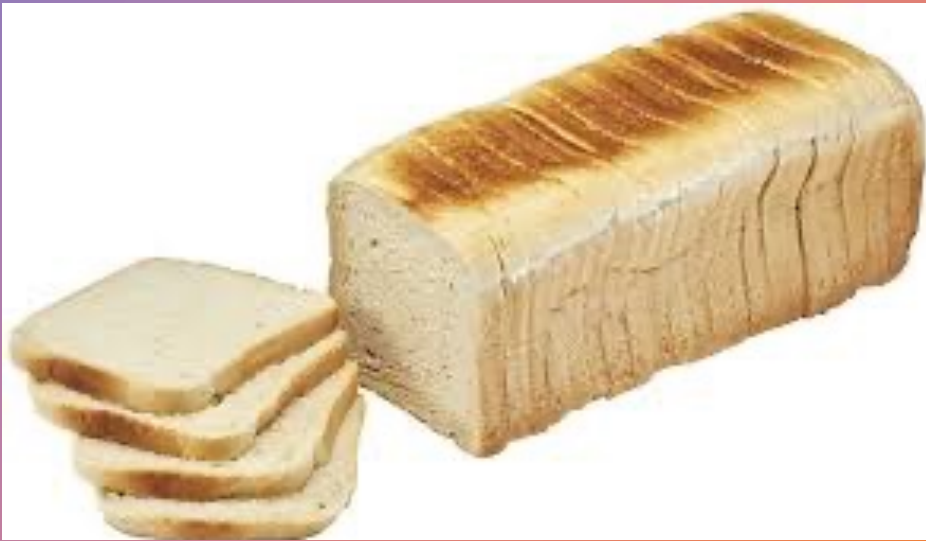
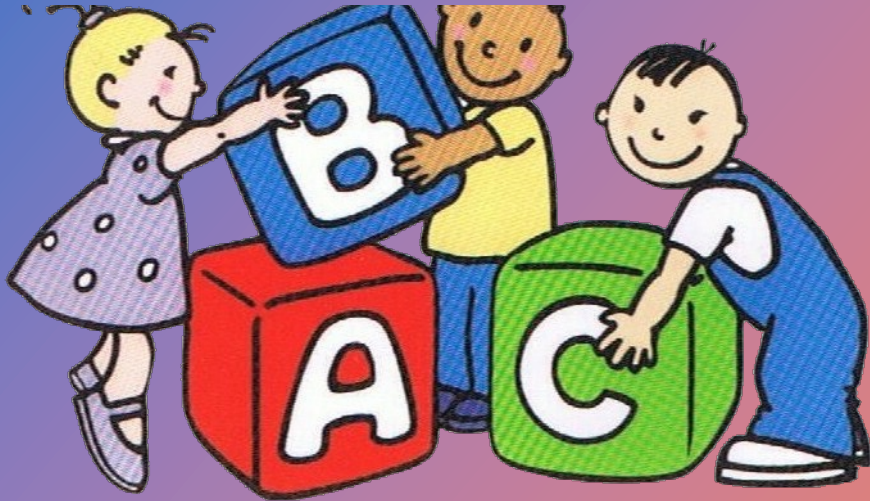
Lärare E: Alla ni säger växla: kan ni guida mig genom uppgift 35, vad skulle ni säga?

...

Resp11: tre ental, subtrahera fyra enheter, det finns inte tillräckligt, växlar en tia till ental...

Lärare E: Tack! Det var det som jag tänkte på! (totalt 48 svar i tråden)

(van Bommel m.fl., 2020, s. 6)

Exempel...

Robin har behov av att bli förstådd, både av pedagoger och andra barn

Arbete ledde till:

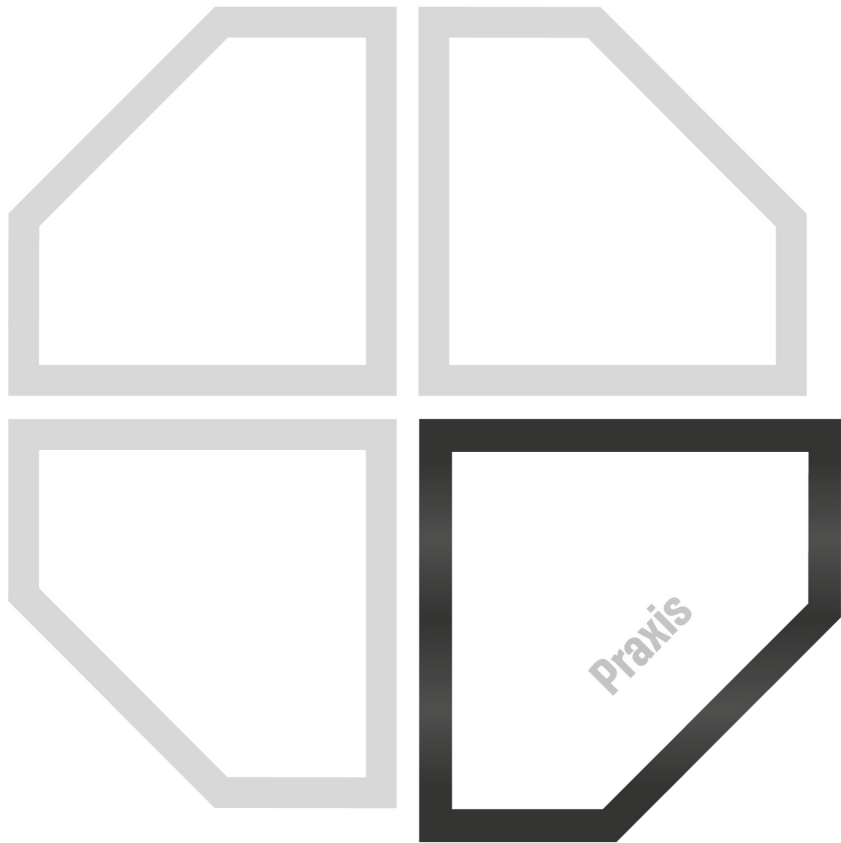
Diskussion och samsyn kring krav på ett yngre barn vid en matsituation.

	8:55	8:50-9:10 Omkläd	9:05	9:00	1A B304	1A B304	9:00
9:00	9:00-9:20 SV 1A B304		9:05	9:20	MA 1A B304	9:20	9:00
	9:40		9:45	9:40	SV 1A B304	SV 1A B304	
10:00	SV 1A B304		10:05	10:20	EN 1A B304	10:20	10:00
	10:20	10:10-10:30 Omkläd	10:30	10:15	SV 1A B304	10:25	10:00
	11:00	11:00	11:00	11:00	1A B304	MA 1A B304	11:00
11:00	Lunch 1A	Lunch 1A	Lunch 1A	Lunch 1A	MU 1A B304	Lunch 1A	11:00
	11:30	11:30	11:30	11:30			
12:00	12:00	12:00	12:00	12:00	SV 1A B304	NO 1A B304	12:00
	SO 1A B304	NO 1A B304	SO 1A B304	SV 1A B304	NO 1A B304		
13:00	13:05	13:05	13:05	13:00	SV 1A B304	MA 1A B304	13:00
	SV 1A B304	SV 1A B304	SV 1A B304	MA 1A B304			
14:00	13:55	13:55	13:55	14:00			

8:00	8:15	8:05	8:10	7:55	8:05	8:05	8:00
8:30	MT 7F-AD-22 A202	ST 7F-AD-22 A202	SV 7B-AD-22 C212	ASVSV 7-ASVSV2-AD-22 C212	SV 7M-AD-22 C212		8:30
9:00							9:00
9:30	9:35	9:10	9:20	9:05	9:10	9:15	9:30
10:00	SV 7B-AD-22 C306	SV 7D-AD-22 C212	SV 7M-AD-22 C212		SV 7H-AD-22 C212		10:00
10:30	10:30	10:35	10:45	10:15	10:30		10:30
	Planering sv åk 7						
11:00	11:00	11:00	10:45	10:45	10:50	10:40	11:00
	Lunch	Pedagogisk lunch	SV 7H-AD-22 C212	Pedagogisk lunch	SV 7F-AD-22 C212		
11:30	11:35	11:30	11:40	11:35	11:25	11:30	11:30
12:00	12:00	12:00	12:00	12:00	12:05	12:05	12:00
	Rastvakt						
12:30	12:35	12:25	12:25	12:20	12:35	12:25	12:30
	Lunch	ASVSV 7-ASVSV2-AD-22 C212	SV 7M-AD-22 C212		SV 7F-AD-22 C212		
13:00	13:20	13:25	13:20	13:15	13:30	13:45	13:00
	SV 7H-AD-22 C306	ASVSV 7-ASVSV2-AD-22 C212	SV 8M-SV-AD-22 B207	Rast	SV 7B-AD-22 C306,C303		
14:00	14:20	14:25	14:25	14:15	14:05	14:00	14:00
14:30	14:55				SV 7D-AD-22	7F-AD-22	14:30

	9:25	9:15	9:25	9:40	10:00	10:00
10:00	SV 8E/20221SV 9	SV 7E/20221SV 5	SVA 7E/20221SVA-a 5	SV 7E/20221SV 5	SV 7E/20221SV 5	10:00
	10:10	10:25	10:40	10:50	11:00	
11:00	SV 9B 7	SVA 7/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	SVA 8/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	SV 7E/20221SV 5	SV 7E/20221SV 5	11:00
	11:15	11:40	11:35	12:00	12:40	
12:00	Block	SV 9B/20221SV 7	SV 8E/20221SV 9	SV 8E/20221SV 9	SV 8E/20221SV 9	12:00
	12:50	13:25	13:25	13:30	13:30	
13:00	Block	SV 9B/20221SV 7	SV 8E/20221SV 9	SV 8E/20221SV 9	SV 8E/20221SV 9	13:00
	13:45	13:50	13:50	14:15	14:15	
14:00	SVA 8/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	SV 9B/20221SV 7	SVA 7/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	Arbetslagsmöte	Arbetslagsmöte	14:00
	14:35	14:45	14:55	15:00	15:30	
15:00	SVA 7/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	MZENG 8/20221MZENG-SV VF207				15:00

9:00	Slussen	9:15	9:25	9:40	10:00	10:00
	SV 8E/20221SV 9	SV 7E/20221SV 5	SVA 7E/20221SVA-a 5	SV 7E/20221SV 5	SV 7E/20221SV 5	10:00
10:00		10:10	10:25	10:40	10:50	
	SV 9B 7	SVA 7/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	SVA 8/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	SV 7E/20221SV 5	SV 7E/20221SV 5	11:00
11:00	11:15	11:40	11:35	12:00	12:40	
12:00	Block	SV 9B/20221SV 7	SV 8E/20221SV 9	SV 8E/20221SV 9	SV 8E/20221SV 9	12:00
	12:50	13:30	13:25	13:25	13:25	
13:00	Block	SV 9B/20221SV 7	SV 8E/20221SV 9	SV 8E/20221SV 9	SV 8E/20221SV 9	13:00
	13:45	13:50	13:50	14:15	14:15	
14:00	SVA 8/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	SV 9B/20221SV 7	SVA 7/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	Arbetslagsmöte	Arbetslagsmöte	14:00
	14:35	14:45	14:55	15:00	15:30	
15:00	SVA 7/20221SVA-a VF101 sva,VF105 sva	MZENG 8/20221MZENG-SV VF207				15:00

Skapas?

- Traderas över tid, novis-expert
- Praktikens egen filosofi

Konsekvenser?

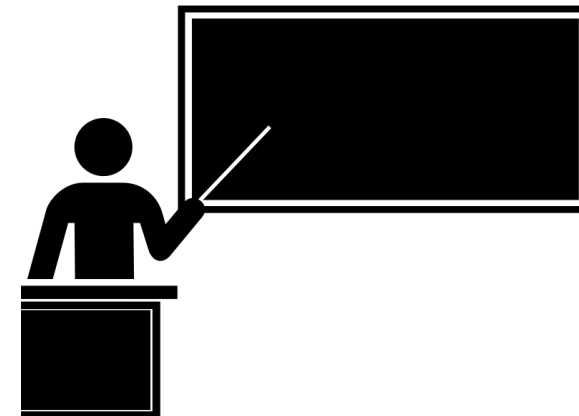
- Skiljer sig från vetenskaplig grund
- Fokus och värdesättandet av arbetet, driften
- Informellt, icke-formellt lärande
- Se varandra agera
- Överensstämmer inte med skolmyndigheternas tolkning

Risker?

- Lägre motivation för utvecklingsarbete och det personliga kunnandet
- Exempel...

Risker?

Organisation/Skola/Lärare	Eleven/gruppen/hemmet/samhället	
För stora klasser För lite elevinflytande Avsaknad av speciallärare/pedagog Dålig/ingen överlämning från grundskolan Inga extra resurser som kompenserar socioekonomi Ansvarskultur – vems är ansvaret? Kompetens om kontexten i Grandalen För många uppdrag för lärare För lite tid för reflektion för lärare Ineffektiva ämnes- och arbetslag Lärare – otydliga? Lärare – bristande ledarskap För höga krav/förväntningar på eleverna Förväntningarna är låga och anpassade till majoriteten Saknas utmaningar för duktiga elever Låg individanpassning Relationerna till eleverna (normer, värden) Alltför omfattande examinationer Lärare lyckas inte få eleverna att förstå instruktionerna Lärare och elever har olika syn på stöttning Jämför lärare elever omedvetet med andra elevgrupper? Blir bedömningen rätt? Svårt att undervisa på grundskolenivå	Bristande studieteknik Studieovana Motstånd mot läxor Fuskar, skriver av, tar genvägar, det blir inga ordentliga konsekvenser Bristande språkkunskaper Ovana läsare Förstår inte tillräckligt för att klara stoffet Dålig självbild, osäkerhet Dåliga erfarenheter som förstärks av nya misslyckanden Elever är på "fel" plats/program Många "kryss" (=F-varningar) delas ut, vilket upplevs som motgång av eleverna, vilket i sin tur får dem att tappa sugen Eleverna känner sig chanslösa Låg motivation Bristande kunskaper Bristande förkunskaper Låga mål Ingen lagkänsla Otåliga En utbredd uppfattning att "det kommer att ordna sig" Bristande respekt Bristande närvaro. Sena ankomster §	För stort glapp mellan grundskola och gymnasium För lång tid att knäcka koden Det går för fort fram, det är svårt att hinna med Ämnena blir för svåra på gymnasiet Stor ovana vid att arbeta med "rika problem" (i matematik) Eleverna förstår inte lärarnas förväntningar Stora grupper av omotiverade elever, skapar gruppträck som drar åt fel håll Fokus riktas mot annat än skolarbetet: mobiler, kortspel Det är skamlig att plugga Saknas studiekultur på skolan Många olika kunskapsnivåer hos eleverna Föräldrarna kan inte hjälpa sina barn med läxor Föräldrarnas språk är otillräckligt Föräldrarna har annorlunda skolerfarenheter som referensram Eleverna är "rädda" för sina föräldrar Eleverna har två skilda identiteter Eleverna utnyttjar ibland det svenska skolsystemet mot sina föräldrar som saknar kunskap om systemet och kraven Krav hemifrån kontra krav i skolan – olika krav Samhällsstrukturerna i Grandalens kommun

Skolinspektionens tolkning - de fem som blev "godkända"

- ✓ lärare delar erfarenhet med varandra
- ✓ många deltar i utvecklingsarbetet
- ✓ det dokumenteras
- ✓ ett tidsbegränsat arbete

Samverkar på något sätt
med forskare

Presentationer i spår 1 -11

Spår 1 (idrottshallen)

Moderator: Anders Dybner

Hur får man systematik i det systematiska kvalitetsarbetet?

Klågerupskolan: Anna Palm, Magnus Larsson, Malin Sjöberg, Björn Sahlin och Cristian Abrahamsson

Analys för utveckling

Baraskolan: Sofie Kjellander, Erika Lindström och Annika Holm

Spår 2 (aktivitetshallen)

Moderator: Anders Stenström

Casemetodiken – ett sätt att utveckla språk- och kunskapsutveckling genom kollegiala samtal

Aggarpskolan: Annika Hernmo och Andreas Ekblad

Ordförrådets betydelse för skolframgång

Språkteamet, Barn- och elevhälsan: Ulrika Trivin och Emma Gullin

Skapas?

- Systematiskt, begränsad tid, engagerar många, dokumenteras

Konsekvenser?

- "Nästan" vetenskaplig grund
- Fokus och värdesättandet av utveckling och förändring
- Icke-formellt lärande
- Överensstämmer med skolmyndigheternas tolkning

Risker?

- Lägre motivation för att utveckla det personliga kunnandet/praxis. Osynliggörs.
- Exempel...

Risker?

Tabell 2: Sammanställning av utvecklingsområden och insatser.

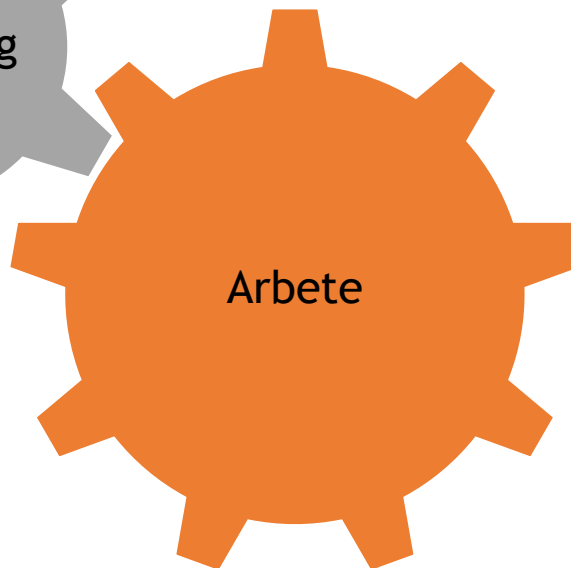
Utvecklingsområde	Insatser
Värdegrundarbete	- Samarbete med förvaltningens resurscentrum och organisationen PeaceWorks kring värdegrunden i personalgruppen. - Utbildning av 50 elever till demokratiambassadörer. - Projekt/samadagar för elever både i samarbete med olika organisationer och av elevhälsans egen personal.
Struktur över roller, ansvär och förväntningar	- Rollfördelning: mentorer, lärare, föreläsare, medlem i arbetslag/lärmedlag. - Instruktioner för arbetslag/lärmedlag. - Examinationschema.
Resultatanalyser	- Rutiner för resultatinsamling och analys. - Mikrokonferenser i arbetslag. - Klasskonferenser.
Elevhälsan	- Elevhälsopersonal gick SPSM-kurs. - Utformat elevhälsoplan och läkbehandlingsplan. - Arbete med rutiner för elevhälsarbetet. - Arbete med rollfördelningen inom elevhälsan. - Systematiska besök i arbetslagen. - Utskilda mötesrutiner. - Presentationsövning vid HT-start till åk 1 elever. - Hälsosamtal hos skolköterskan för elever åk 1. - Introduktionslektioner med SYV. - Överlämningar från grundskolan.
Språkutveckling	- Samarbetat med Nationellt centrum för andraspråk, plan för språksupporten. - Alla lärare gick högskolekurs (7,5 hp): Andraspråkspedagog i ämnesundervisning. - Språksupport infördes, bestående av språkmottagningen och ämnesövergripande läsförståelseprojekt. - Kollegialt lärande med fokus språkutvecklande arbetssätt.
Trygghet och studero	- Introduktionsdagar. - Incidentrapporter. - Klassvårdar – äldre elever introducerar nya elever. - Studscenarium. - Tidlärsystem. - Arbetslagledarna arbetar med Skolverksmaterial.
Närvarofrämjandeaktiviteter	- Riktad användning av mentorstid. - Processledare från Skolverket utbildar personal. - Handlingsplan för ökad närvaro.
Digitalisering	- Införandet av en-till-en. - Kartläggning av personalens IKT-kompetens. - Kompetensutveckling för personal. - Tolv lärare utbildas till kollega-coacher. - Handledning av kollegor inom IKT. - Individuell handledning. - Kollegialt lärande med fokus på digitalisering. - Ämneslag arbetar med nya ämnesplaner, programmering infördes.
Gymnasiearbetet	- Grupp bestående av alla lärare som handleder gymnasiearbeten. - Gemensamma strukturer och bedömning.
Kollegialt/kollektivt lärande	- Kommungemensamma dagar. - Lokalt kollegialt lärande lett av föreläsarna kring språkdigitalisering.
Utveckling av ämnesundervisningen	- Utvecklande av samplanering/bedömning. - Utveckling av lärandematriser. - Undervisningens dimensioner. - Tidlärsystem. - Matematisklyftet.
	- Samverkan för biöta skola: - Ledningen handleds via ett universitet. - Språksupporten. - Coachutbildning för föreläsare. - Coachning av lärare.

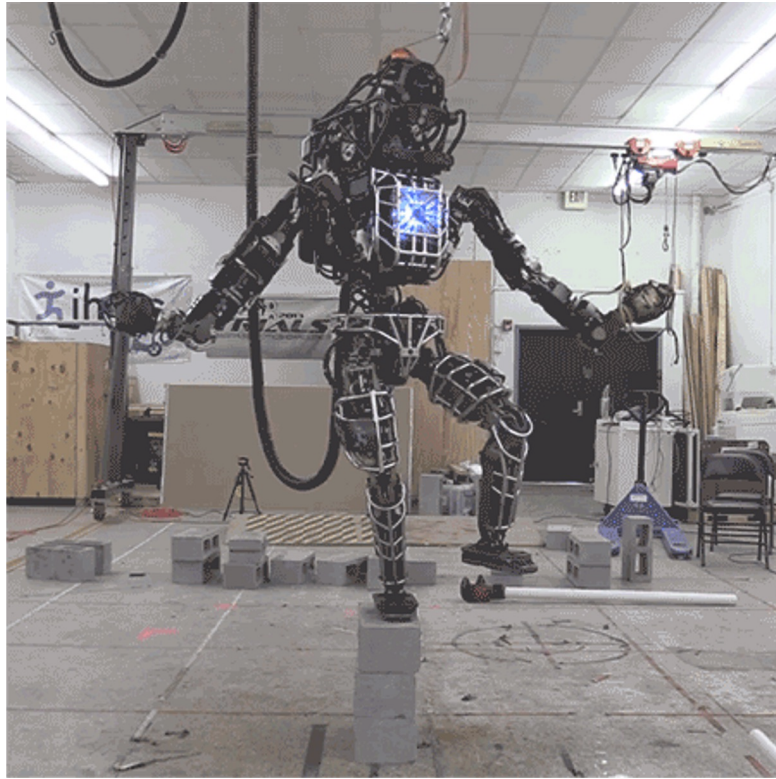
Se upp!

När systematiken
blir viktigare än
praktiken

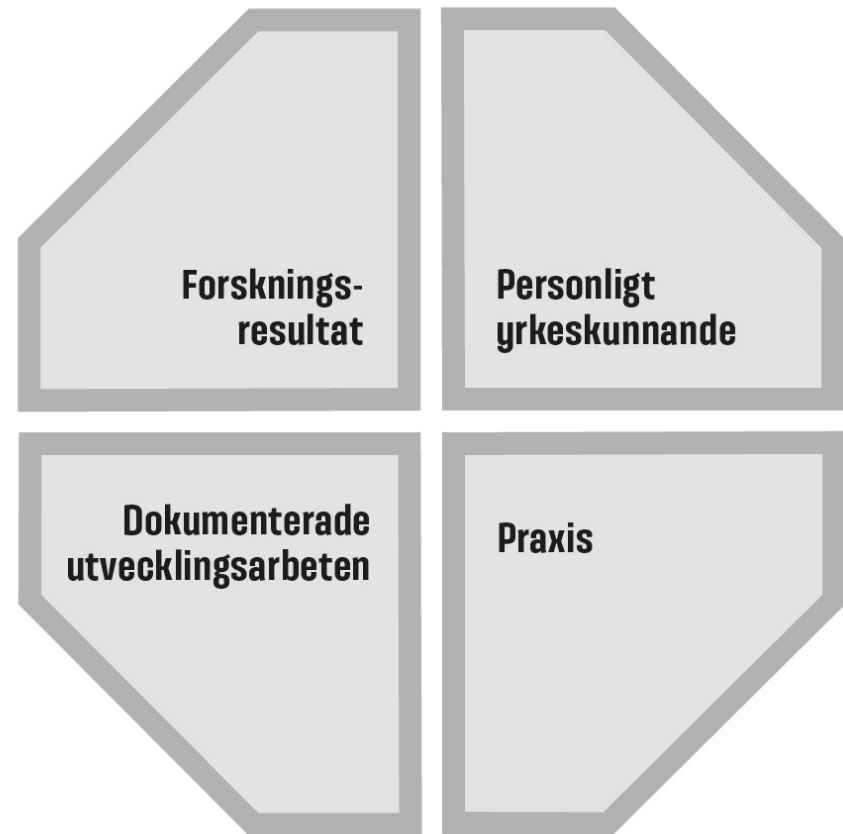

Utbildning
behöver vila
på...

Dahl: Vi borde tänka mer på vårt eget beteende

”Sedan har vi elefanten i rummet – detaljerna i lärarhantverket. Det är näst intill omöjligt att läsa sig till dem”

”Kanske går det att öva sig till? Men det kräver förmodligen en observatör som gör en uppmärksam på de detaljer i ens beteende som man inte själv lägger märke till.”

Utveckla yrkeskunnandet och praxis...

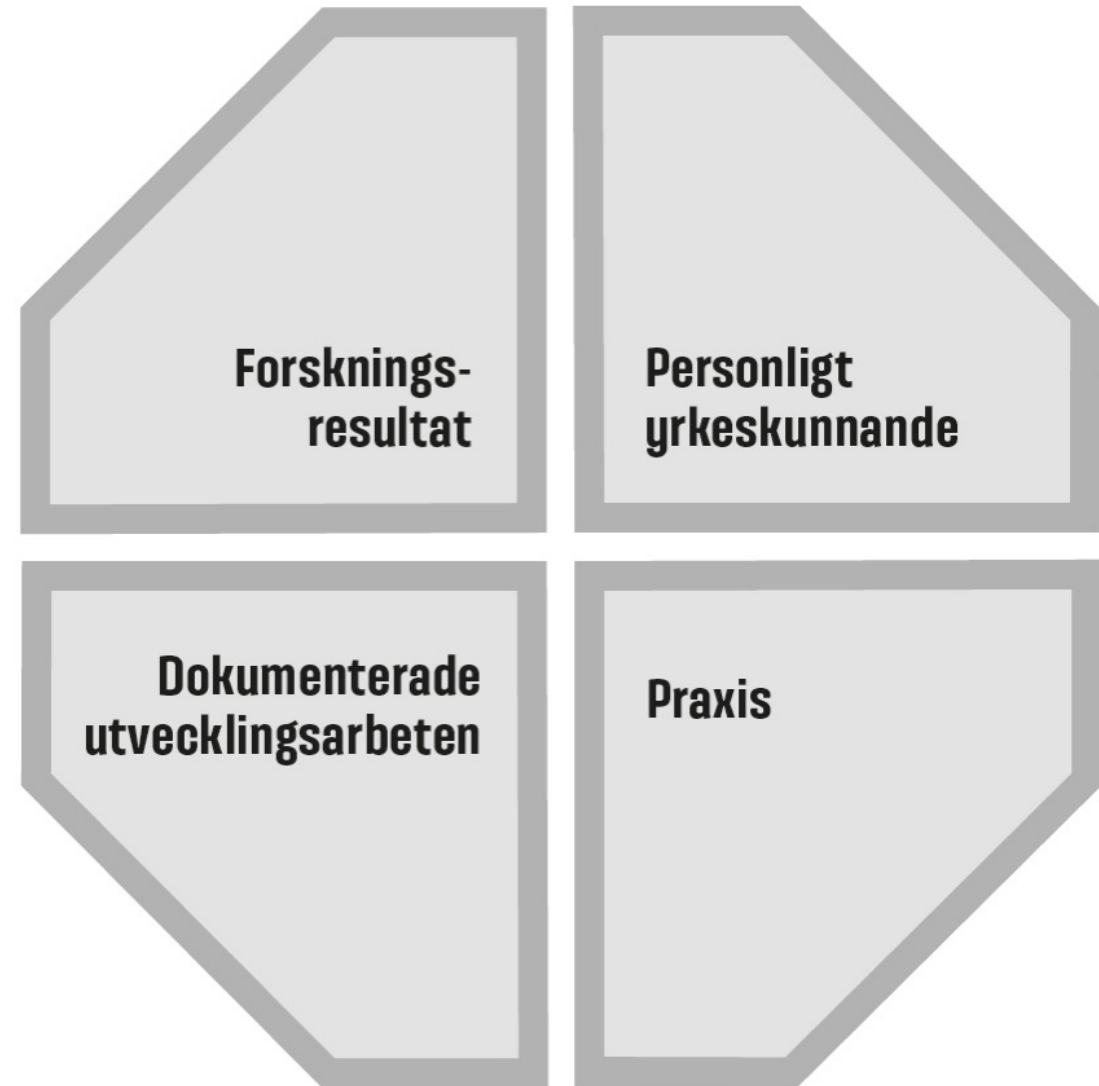
- Ha tillgång till och dela med sig av rika yrkessituationer
- Kollegialitet, individualitet och eget ansvar
- Skapa en reflekterande praktik med hjälp av extern input
- Använda en bredare språklig repertoar
- Skapa, visa och uppleva tillit

Vilken källa
brukar du ösa ur?
Varför?

Vilken källa skulle
du vilja fylla på?
Varför?

Tack!